

המונה פרק שלישי בבא קמא

כ"ט.

עין משפט
נר מצוה

א) [למקן לה. טו: ט"ז כ"ט
פכ"ו:] ב) [דנש"ל, א] ע"י
רש"ל מ"ש בשם מוס' מוס'
ארוכה, ט) ע"י רש"ל מ"ש
בשם מוס' ארוכה וע"י
רש"ל, ט) ש"ך קודם ד"ה
מממנני,

ג' ליון הש"ס

גמ' מדינתא תרתא. קשה
לי למאי דמנואר במוס'
ד"ה והמני' ללקח בחרם
אפשר דמדין הלוכו נפל
ההרהר עליו בנח והתקן
במים משמע דתקול מימי
אס כן הולך למקטל מרי
והיה דהולק דמדין זורו
הוא מזה גשע דר"מ ס"ל
דנתקל פושע הוא וחריס
דמיירי דמדין הלוכו נפל
על הדם דבזה אף אס לאו
פושע הוא ראי למוי מדין
אדם הולך דל מהו ככלל
אכריה חייב ומדפטר ר"י
מוכח דס"ל נתקל הוא טען
גינה דס"ל לר"י באמת
בספ"ו דר"מ ור"י מוכח
למתי מריהויה לאשמועי
דלר"מ הי פושע גמור
ולר"י הי חוס דברך טען
גינה ולע"ג:

מוסף רש"י

פטור מדיני אדם. לשלם,
והייב בדיני שמים,
פועות לשלם לרשעים
שמתקין להפסיד את ישראל
(גיטין ג'.)

פטור מדיני אדם. כדמפרש לקמן: והייב בדיני שמים. משום
דלא סליק: ברוח שאין מלויה. דאנוס הוא: אלא אמר אביי בפרסי
פליגי. במתני' כשהיך הכד בשעת נפילה ופליגי כשהיך בחרסי'
לאחר נפילה: במפקיר נוקויו. כגון זה דמסתמא מפקיר לחרסיו
ור"מ סבר מפקיר נוקויו חייב דבור
שחייבה עליו תורה צבור ברה"ר
דהפקר הוא חייבה ור' יהודה דסבר
פטור א"ס [ה"ל] דהפקיר רשותו ולא
הפקיר צורו וזהו צור האמור בתורה
ולקמן (דף מט:): פליגי ר' ישמעאל
ור"ע בזה מילתא וה"ק רבי יהודה
במתכוין לשבורה והיך נפילה חייב
ובשאיין מתכוין אלא מתכוין להורידה
מכתיפו ונתקל ונשברה פטור דנתקל
לאו פושע הוא וצ"ה דלאחר נפילה
נמי לקמן מפרש מאי מתכוין איכא:
ומדמסתמיין בפרסי' כו'. גמרא קפריך
לה: אלא בשעת נפילה. היכי איכא
למימר נתקל פושע הוא מה הוא
יכול לעשות אס נתקלה בהמתו
בשלמא נתקל הוא ונשברה כדו
איכא למימר איבעי ליה לעיוני ומיזל
אלא גמלו מי איכא למימר הכי:
שרעא דנהרא. שגדל הנהר וכסה
את עין הדרך ופושע הוא צדק שאילו
היה הדרך מגולה לא נתקל גמלו:
שרעא. לשון שרע וקלוט (ויקרא
כג): פושע הוא. ואין לו דין נתקל:
דחסייל. דדרך יבשה ונתקל ביה
במתו והו' ליה איכה פושע: לזכות
בחרסיה. שלא הפקיר חייב ובשאיין
מתכוין שז' לזכות בהן פטור דמפקיר
נוקויו פטור: והאיכא ר"מ דמחייב
מדקמני בצרייתא ולא סלקה ולא
העמידה מכלל דצדיק דלאחר
נפילה פליגי: אף בשעת נפילה.
ומשום דלישנא דצרייתא לא משתמע
בשעת נפילה אצטריך לרבי אלעזר
לאשמועינן דדייקין לה ממתניתין
דקמני תרתי כדאמר אביי לעיל:
לא

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

א"פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ומודים
חכמים לר"מ באבנו סבינו ומשאו שהניחן
בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והיזיקו שהוא
חייב ומודה ר"מ לרבנן במעלה קנקנין על
הגג ע"מ לנגבן ונפלו ברוח שאינה מצויה
והיזיקו שהוא פטור אלא אביי בתרתי
פליגי פליגי בשעת נפילה ופליגי לאחר נפילה
פליגי בשעת נפילה פושע מר סבר
נתקל פושע הוא ומ"ס נתקל לאו פושע
הוא פליגי לאחר נפילה במפקיר נוקויו מר
סבר מפקיר נוקויו חייב ומר סבר פטור
וממאי? מדקמני תרתי הוחלק אחד במים או
שלקה בחרסית היינו הך אלא לאו ה"ק
הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה
בחרסית לאחר נפילה ומדמתניתין בתרתי
בריייתא נמי בתרתי בשלמא כדו משכחת לה
או בשעת נפילה או לאחר נפילה אלא גמלו
בשלמא לאחר נפילה משכחת לה במפקיר
נבלתו אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה
אמר רב אחא כגון דעברה במאי דרך שרעא
דנהרא ה"ד אי דאיכא דרכא אחרינא פושע
הוא ואי דליכא דרכא אחרינא אנוס הוא
אלא משכחת לה דאתקיל ואתקילה ביה
גמלא מפקיר נוקויו מאי מתכוין איכא אמר
רב יוסף: במתכוין לזכות בחרסיה וכן אמר
רב אשי במתכוין לזכות בחרסיה רבי
אלעזר אמר בשעת נפילה מחלוקת אבל
לאחר נפילה מאי דברי הכל פטור והא
איכא ר"מ דמחייב אלא מאי דברי הכל חייב
והא איכא רבנן דפטר אלא מאי בשעת
נפילה אף בשעת נפילה וקמשמע לן כדאביי
ורבי

פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע. דלר"מ דפושע הוא חייב
כל כמה דלא היה ליה פנאי לסלק קרי שעת נפילה
ולאחר נפילה פליגי במפקיר נוקויו א"פ וא"פ לאחר נפילה פשיעה כגון
ששיבר במתכוין דרבנן דפטר ס"ל דלא חייבה תורה אלא צור
דאית ליה צעלים כגון הפקיר רשותו
ולא הפקיר צורו או חפר צור סמוך
לרה"ר וכן משמע לישנא מר סבר
מפקיר נוקויו חייב ומ"ס מפקיר נוקויו
פטור משמע דכלל מפקיר נוקויו
פליגי אפי' לאחר נפילה פשיעה ועוד
דקאמר לקמן מפקיר נוקויו מאי
מתכוין איכא האיכא לפרש במתכוין
ושיבר כמו שפירש על שעת נפילה
ולא צ"ל לאוקמי אפי' פלוגמיהו
בלאחר נפילה צנתקל פושע דלרבי
מאיר דפושע הוא חייב דהו' מפקיר
ללאו פושע הוא פטור דהו' מפקיר
נוקויו לאחר נפילה אנוס וכן אית
ליה לר' יוחנן בסמוך משום דמתני'
מוכחא דצרייתא פליגי ולא היה זה
צרייתא אלא צמד דהו' טעמא הוא
והשם נמי תרי ומודים דקמני
בצרייתא חד קאי אשעת נפילה
ד'מודים חכמים לר"מ באבנו וסבינו
ומשאו דנפלו ברוח מלויה שהוא חייב
אע"פ שלא היה לו פנאי לסלק אצל
צרות שאין מלויה היה פטור אע"ג
דלא אפקריה דסתם אבנו כו' לא
מפקר להו כי נפלו שאין מתקלקלין
בנפילתא ומשום דלא היה לו פנאי
לסלק מיפטור דאי היה לו פנאי לסלק
הו' מחייב אפי' צרות שאין מלויה
דכיון דלא אפקרינאו עליה דדייה
לסוקיניהו כדאמר בסמוך דמתכוין
לזכות בחרסין אפי' נתנו אחר שם
כדאמרין בהפרה (לקמן דף מו: ושם)
בעל השור חייב צנוקי חצר ובעל
חצר חייב צנוקי הצור ובשעתמין
אמר גבי גלג דאס הפכה פחות
מג' אס נתכוין לזכות זה חייב אע"פ

שהוא לא עשה צור זה כיון דדייה הוא עליה דידיה רמי לסלקו ואיך מודים קאי אפלוגמיהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר
לחכמים צנעלה קנקנין ונפלו ברוח שאין מלויה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהו' מפקיר נוקויו לאחר נפילה אנוס ומאי אמר
האי בירא לאו אנה כרימיה כיון דצאונס נעשה ולכן נקט קנקנין שמשבצין נפילתא אפי' אי לא פליגי אלא צנתקל אי פושע
ומדקמני תרתי. ור' יהודה דייק אביי מדקמני תרתי דפליגי לאחר נפילה נפילתא אפי' אי לא פליגי אלא צנתקל אי פושע
הוא אי לא איצטריך למיתני תרתי שלא תאמר דוקא בשעת נפילה מחייב ר"מ משום דנתקל פושע הוא והתקלה הייתה
שלו עדיין אצל אחר נפילה שכבר הפקיר התקלה פטור ר"מ אע"ג דפושע הוא כמאן דפטור צור צרשות הרצים וי"ל דאי לא שרבי
יהודה בא לחלוק עליו בזה לא היה צריך להשמיענו כיון דצדיקא תנן סתמא לקמן דצור צרשות הרצים חייב:
מדמתני' בתרתי ברייתא נמי בתרתי. וא"ת מצרייתא נמי יש להוכיח דצרייתא פליגי דמקמני ולא סלקה ולא העמידה משמע
דלאחר נפילה ועוד דאי לא פליגי אלא בשעת נפילה אמאי חייב בדיני שמים לרבנן דאית להו נתקל אנוס הוא
ובשעת נפילה נמי פליגי מדקמני מודים חכמים באבנו סבינו ומשאו דלא מני קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר
נפילה במפקיר נוקויו א"כ אפי' נוקי בהפקיר אבנו סבינו ומשאו דלא מני קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר
לא פליגי כלל וי"ל דמצרייתא לא מני למידק כלל דאיכא למימר דפליגי בשעת נפילה ולאחר נפילה ובחד טעמא כדפרישית לעיל
והא דנקט צהאי מודים אבנו כו' וצהאי מודים קנקנים אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד באבנו אס תפול צרות מלויה
ובקנקנים כדי שלא יצדו מניחם צענין שלא יפלו צרות מלויה:
הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית אחרינא. הי"ה דמ"ל איפכא אלא דנקט הכי משום דקמס חרסין
מפקיר להו כדמוכח הו"ה דקנקנים ומי לא מפקר להו כולי האי ועוד דרז אוקי למיס דמתניתין דכלל אפקריניהו וכי
פליגי דכלל אפקריניהו דוקא בשעת נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"י שעליו לסלק כיון שזה שלו ויש לו פנאי לסלק אצל צנעלה
דלאחר נפילה במפקיר נוקויו לאו דוקא לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שיהיה לו פנאי לסלק פוטור ר"י משום דהו' צור דלית ליה
צעלים ור"מ מחייב אף בשעת נפילה כיון דצבר דנתקל פושע הוא ומפקיר נוקויו חייב:
א"ל נמא בשלמא אחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקיר נבלתו אחר נפילה צנעלה כגון שהולכה במוקס שיש לחוש
שתפול אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כעין פלוגמא דפליגי צנתקל וא"ת ולוקי פלוגמיהו דשעת נפילה אכדו
ולאחר נפילה אגמלו כדמוקי מתימתין דהוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית לאחר נפילה וי"ל מדהו' משום דקמס חרסית
מפקר להו וסתם נפילה לא מפקר לה בחרסית ועוד מדקמני ולא סלקה משמע דכדו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי
מוקמינן לכדו בשעת נפילה א"כ מיירי כדו צרייתא ומדקו צרייתא גמלו נמי צרייתא:
אבל אחר נפילה מאי. כי מפקיר נוקויו לאחר נפילה פשיעה מאי דברי הכל פטור הא איכא רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו
הפקיר דאס לא הפקיר לא פטרי רבנן דעליה רמי לסוקי: א"ל מאי ר"מ חייב הא איכא רבנן דפטר. הו"מ לחווי
דלא פטרי רבנן אלא היכא דאנוס הוא אצל לאחר נפילה פשיעה מחייבי אצל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דאמר בסמוך לאחר נפילה
מחלוקת לא היה פליגי צרייתא אלעזר ומתוך הלשון משמע שז' לחלוק על רבי אלעזר:

כא א מיי פ"ג מה"ל
מוקי ממון הלכה ז
סמוך עשין סמוך פ"ג ח"מ
סימן מ"א סעיף ג וסימן
מ"ב סעיף ד:
כב ב ג מ"י ע"פ ופ"ו
מהלכות חובל ומזיק
הלכה א סמוך ע"פ ופ"ע
ח"מ סימן מ"ב סעיף ד:
פרייה דבת' ולגברה לא
תשריה דבר. וכי ח"מ כי
סבר ר' מאיר דפטר
רחמנא לאנוס מקטלא
אנוס ומודה ר"מ לחכמי
חייב, והתניא נשברה כדו
ולא סילקה כדו, וקמני
במלכה קנקנים לגג על
מנת לנגבן ונפלו ברוח
שאינה מצויה והיזיקו
פטור, לאו מכלל דסבור
אנוס הוא ואנוס אפי'
בנוקט פטור. ופריך אביי
ר' מאיר ור' יהודה בתרתי
פליגי, בנתקל פושע הוא
ובמפקיר נוקויו. ודייק
ממתני', דקמני הוחלק
אחר במים או שלקה
בחרסית חייב. הוחלק
אחר במים בשעת נפילה,
ובהו פליגי דר' מאיר סבר
נתקל פושע הוא לפיכך
חייב, ור' יהודה סבר נתקל
לאו פושע הוא ופטור. או
שלקה בחרסיה לאחר
נפילה, ר' מאיר סבר
נשברה כדו ולא סילקה
אלא הפקירה מפקיר נוקויו
חייב, ור' יהודה סבר
מפקיר נוקויו פטור. ואם
נתכוון לזכות בחרסיה
חייב, ולדברי הכל אנוס
אפי' בנוקט פטור. ואי
קשיא לן הא דתני דבי
חזקה פצע תחת פצע
לחייב על האנוס כרצונו,
התם בנוקט גופו, אבל הכ
דבנוקי ממנו (לה) [לא].
ומדמתני' בתרתי פליגי
בריייתא נמי בתרתי פליגי.
ואקש', בשלמי' כדו,
משכחת לה בשעת נפילה
שהיך במימיה, לאחר
נפילה נמי היזק בחרסיה.
אלא גמלו, בשלמי' לאחר
נפילה משכחת לה
במפקיר נבלתו. אלא הו"ו
בשעת נפילה היכי
משכחת לה. ואמ' כגון
שהעביר גמלו, פי על
שפת הנהר דהוא שרעא
דנהרא, ונפל הגמל
ובנפילתו חתיו מים מן
הנהר וסיף בגדיה. ונדרח
האי בירוקא ופריך פירוק
אחר, כגון דליכא דרכא
אחרייה וכגון דנתקל הוא
ונפל ונתקל הגמל עליו
ונפל ובנפילתו חתיו מים,
ואילו' שתתקל הגמל
בגופו שלאדם לא היה
נופל, לפיכך בהעברתו
לגמל שרעא דנהרא
אינו לא פושע ולא אנוס.